

Islamsk Kvinnegruppe Norge: Idrettsgruppa som ble forkjemper for muslimske kvinners rettigheter (1991–2005)

Islamsk Kvinnegruppe Norge (IKN) var Norges største grasrotorganisasjon av og for muslimske kvinner på 1990-tallet. IKN begynte som idretts- og kulturforening, og ble stadig mer samfunnsengasjert.

Organisasjonen spilte en viktig rolle i kampen mot tvangsekteskap og mot diskriminering av kvinner som bærer hijab.

Islamsk Kvinnegruppe organiserte svømmeundervisning for muslimske jenter og kvinner, der menn og gutter over sju år ikke hadde adgang. Her er Sølva Nabila Saxelin og Hajar Yoose Fi foran svømmebassenget i Landåshallen i Bergen. Faksimile fra Bergensavisen 22. mars 1998.

Da IKN ble etablert i 1991, var det som den første norske islamske kvinneorganisasjonen som organiserte muslimske kvinner på tvers av opprinnelsesland, og som brukte norsk som hovedspråk (Vogt 2008). Fram til den ble nedlagt i 2005 fungerte IKN som en interesseorganisasjon for muslimske kvinner i Norge.

Om forfatteren Margaretha A. van E

Artikkelen er en forkortet og redigert versjon av Margaretha A. van Es artikkel ved samme navn, trykt i antologien Kollektive bestrebelser. Ei bok til Knut Kjeldstadli på 70-årsdagen (Novus, 2018) redigert av Jardar Sørvoll, Trine Rogg Korsvik og Idar Helle. Artikkelen baserer seg på van Es sin doktorgradsavhandling The Stigma of Being Oppressed: Self-Representations by Women with a Muslim Background in Minority Organisations in Norway and the Netherlands 1975-2010, Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo, 2015.

Artikkelen beskriver IKNs vekst og fall og utforsker organisasjonens innsats for å styrke muslimske kvinners stilling i Norge. Hvem startet foreningen og hvorfor? Hva førte til at IKN vokste til å bli en landsomfattende organisasjon med tusenvis av medlemmer? Hva slags aktiviteter utviklet organisasjonen? Hvordan så IKN på kvinners stilling i islam, og hvordan prøvde organisasjonen å forbedre muslimske kvinners stilling i det norske samfunnet? Hva førte til at IKN etter hvert ble nedlagt?

Organisasjonen gikk gjennom en fascinerende forvandling. IKN ble etablert i 1991 som en liten idrettsgruppe for muslimske kvinner i Oslo. I løpet av mindre enn ti år vokste den til å bli en landsomfattende forening med avdelinger i Oslo, Bergen, Stavanger, Haugesund, Bærum og Trondheim. Samtidig ble IKN en viktig forkjemper for muslimske kvinners rettigheter i Norge og påtok seg en offentlig rolle som ikke hadde vært planlagt fra starten av.

Islamske kvinneorganisasjoners innsats for å styrke kvinners stilling er blitt oversett i offentligheten, så vel som i forskningslitteraturen. Forskning på minoritetskvinnebevegelser har ofte konsentrert seg om sekulære kvinneorganisasjoner som kan identifiseres som feministiske. Forskning på muslimske kvinner har på sin side fokusert på opplevelsene og oppfatningene til individuelle kvinner snarere enn på likestillingsarbeid gjort av islamske organisasjoner (Predelli og Halsaa 2012, Bråten og Thun 2013, Grung 2015, Nyhagen og Halsaa 2016).

Denne artikkelen beskriver Islamsk Kvinnegruppe Norges vekst og fall og utforsker organisasjonens innsats for å styrke muslimske kvinners stilling.

Etter at hun ble muslim, hadde Nina Torgersen blitt kjent med muslimske innvandrerkvinner som klagde på at de hadde begrensede muligheter for fysisk trening i Norge.

I motsetning til de fleste frivillige organisasjoner av og for minoritetsgrupper, har IKN bevart mye arkivmateriale, noe som gjør det relativt enkelt å studere dens historie. Det meste av IKNs organisasjonsarkiv er oppbevart i Riksarkivet i Oslo, etter avtale med IKN-styret. I tillegg til arkivstudier er denne artikkelen basert på intervjuer med tre kvinner som hadde nøkkelroller i organisasjonen. Intervjuene ble utført i 2012, etter at IKN var nedlagt.

Aerobic, svømming og kultur

IKNs historie begynner i 1991, da en liten gruppe muslimske kvinner i Oslo begynte å organisere aerobicsklasser bare for kvinner. Gruppa ble ledet av Nina Torgersen, en norsk konvertitt til islam som var utdannet idrettsinstruktør. Etter at hun ble muslim, hadde Nina Torgersen blitt kjent med muslimske innvandrerkvinner som klagde på at de hadde begrensede muligheter for fysisk trening i Norge. Kvinnene ville ikke delta i kjønnsblandete idrettsaktiviteter, og de som brukte hijab ville ikke ta den av på steder hvor menn kunne se dem. Noen av dem hadde trent på kjønnsdelte treningssentre i opprinnelseslandet, men slike tilbud fantes ikke i Norge.

De dekket til svømmehallens vinduer og sørget for at kun kvinner og barn kunne komme inn.

Nina Torgersen bestemte seg for å leie en gymsal der hun ukentlig arrangerte aerobicsklasser for kvinner. Snart begynte gruppa også å organisere svømmetimer for kvinner. De dekket til svømmehallens vinduer og sørget for at kun kvinner og barn kunne komme inn. Prisen var lav, og deltakerne betalte bare en liten sum for leie av lokalene.

Aerobics- og svømmeklassene ble svært populære. Kvinner stod bokstavelig talt i kø utenfor svømmehallen for å delta. Fordi tilbudet var så populært, ble det stadig mer komplisert å styre organisasjonens økonomi gjennom Nina Torgersens private bankkonto. I 1994 bestemte gruppa seg for å registrere seg som organisasjon i Brønnøysundregistrene og å åpne egen bankkonto. Som organisasjon kunne kvinnene sette i gang nye aktiviteter og søke om finansiering fra myndighetene.

I løpet av de neste årene ble IKNs aktiviteter utvidet med ulike former for utflukter, helgeturer i fjellene, Eid-fester for barn og språkkurs i arabisk. Forslagene til aktiviteter kom vanligvis fra IKNs medlemmer.

Jenter og kvinner fra hele verden

Kvinnene som deltok i aktivitetene kom fra hele verden: fra Etiopia til Afghanistan og fra Marokko til Pakistan. Noen hadde kommet til Norge som arbeidsinnvandrere eller som ektefeller av arbeidsinnvandrere, andre som flyktninger og andre igjen var norske konvertitter. I begynnelsen var de fleste medlemmene i tjueårene, men etterhvert ble det et større aldersmangfold i gruppa.

Alle aktiviteter skulle finne sted innenfor et islamsk rammeverk.

I 1997 etablerte IKN en aktivitetsgruppe for tenåringsjenter som blant annet organiserte egne Eid-fester og leksegrupper, ledet av norsk-irakiske Fatima Khalil. IKN tilbød snart et bredt utvalg av svømmeaktiviteter, inkludert svømmeopplæringskurs, livredningskurs og egne svømmeklasser for unge jenter som ikke ville delta i svømmeundervisningen på skolen med gutter til stede. IKN lærte dessuten opp sine egne svømmeinstruktører. Alle aktivitetene var enten helt eller delvis finansiert av Oslo kommune.

Carl I. Hagens jentelag

Fargerik Fotball var en årlig, flerkulturell fotballturnering for barn og tenåringer som fotballklubben Vålerenga satte i gang i 1996 for å bekjempe rasisme. I 1997 stilte IKN med laget Carl I. Hagens jentelag, en ironisk henvisning til formannen av det høyrepopulistiske Fremskrittspartiet, kjent for sine negative uttalelser om islam. Lagnavnet sto på oransje T-skjorter og jentene kompletterte antrekkene med lange svarte bukser og svarte hijaber. De spilte et par kamper og vant premier for beste lagnavn og beste antrekk. Responsen var overveldende positiv, og arrangementet ble omtalt i flere aviser.

Kvinnebladet

IKN startet også et eget magasin, *Kvinnebladet*, i 1998, som kom ut to ganger årlig fram til 2002. Opprinnelig var *Kvinnebladet* et nyhetsbrev for å informere om medlemsaktiviteter, men snart utviklet det seg til å bli et ordentlig magasin med artikler om et bredt utvalg av saker.

I år 2000 ble *Kvinnebladet* distribuert til om lag 4000 personer i Norge, og flesteparten av disse var betalende medlemmer.

Ingen bønnemøter

IKN var ikke ment å være en arena for fellesbønn, ei heller tilbød de kurs i islamsk teologi til kvinner. Likevel omtalte organisasjonen seg som en islamsk kvinnegruppe, fordi alle aktiviteter skulle finne sted innenfor et islamsk rammeverk. Det betydde at kvinnene hadde muligheten til å be under aktivitetene og at alkohol og narkotika var bannlyst. Foruten familieutfluktene var alle aktiviteter kjønnsdelte.

Islamsk kvinnegruppe Norge blir landsomfattende

Antall medlemmer vokste raskt, og IKN utviklet seg til å bli en landsomfattende kvinneorganisasjon. I løpet av annen halvdel av 1990-tallet kom det henvendelser fra muslimske kvinner i hele Norge som ville organisere lignende aktiviteter som IKN gjorde. Snart kom ideen om å starte nye avdelinger av IKN i ulike byer.

En grunn til at IKN ble omorganisert til å bli en landsomfattende organisasjon, var at dette var nødvendig for å kunne søke offentlig støtte, som for eksempel fra Utlendingsdirektoratet (UDI), Barne, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og fra kommunal- og arbeidsdepartementet.

I 1998 slo IKN seg offisielt sammen med en eksisterende kvinnegruppe i Stavanger og en i Bergen. Kort tid etter etablerte IKN lokallag i Haugesund og Bærum. Lokallagene var ansvarlige for sine aktiviteter, mens et landsstyre tok seg av den daglige virksomheten og kontakten med myndighetene og andre aktører.

Engasjement for å styrke muslimske kvinners stilling i det norske samfunnet

Samtidig som både medlemstallet og aktivitetsnivået økte, ble IKN stadig mer samfunnsengasjert. Organisasjonen begynte å delta i dialogmøter på tvers av trosretninger, og spilte en viktig rolle i *Foreldreaksjon for religionsfrihet*, et initiativ fra foreldre som krevde at barna deres ble fritatt fra det nye obligatoriske skolefaget Kristendom med religion og livssynsorientering (KRL).

“

For innvandrerkvinner ga prosjektet muligheter til å forbedre sine norskkunnskaper og å lære om det norske samfunnet.

IKN satte i gang flere nye aktiviteter som hadde mål om å forbedre muslimske kvinner og jenters stilling i det norske samfunnet. I 1996 initierte IKN et prosjekt kalt *Samfunnsgrupper* i samarbeid med frivillige organisasjonen Delta. Formålet med prosjektet var å samle muslimske og ikke-muslimske kvinner i ukentlige diskusjonsgrupper der de kunne ta opp aktuelle politiske og samfunnsmessige saker. Fagfolk og sosialarbeidere ble invitert til å innlede om ulike tema. For innvandrerkvinner ga prosjektet muligheter til å forbedre sine norskkunnskaper og å lære om det norske samfunnet. For deltakere utenfor IKN – for det meste sosial- og helsearbeidere – var dette en unik mulighet til å lære mer om innvandrerkvinnens situasjon og om deres erfaringer og syn på livet i Norge.

– I Norge gjør vi ikke opp småkriminalitet på egen hånd, vi anmelder det, sier Tom Nitschke. – Vi håper mange kommer på vårt møte i dag klokka 16.30 på Delta i Grønland 12, sier Nina Torgersen (i midten). – Seinere håper vi også andre fra det norske myndighetssystemet vil forelese for oss, sier Pashtana Wolasmal. (Foto: Gustav P. Jensen)

– Norge som system og fenomen

Nytt læringstiltak for muslimske kvinner

I 1996 satte IKN i gang prosjektet Samfunnsgrupper i samarbeid med frivillige organisasjonen Delta. Formålet var å samle muslimske og ikke-muslimske kvinner i ukentlige diskusjonsgrupper der de kunne ta opp aktuelle samfunnsspørsmål. Tom Nitschke fra forebyggende avdeling ved Grønland politistasjon sa han var glad for å få muslimske mødre i tale om kriminalitet og gjengkonflikter. Fra Arbeiderbladet 17. april 1996.

På denne tida begynte IKN også å ta opp ulike kjønnsrelaterte temaer i offentligheten, slik som polygami, kvinners skilsmissere rettigheter i islam, æresdrap og vold i nære relasjoner. Snart skal vi

se nærmere på IKNs innsats mot tvangsekteskap og mot diskriminering av kvinner som bærer hijab.

“

De viktigste temaene var tvangsekteskap, ungdomsproblemer, religionsundervisning på skolen, integrering og diskriminering, samt helseproblemer blant innvandrerkvinner.

Kontakt med myndigheter og media

Som følge av det økte kjønnspolitiske engasjementet fikk IKN nærmere kontakt med myndighetene. Bare i 1999-2000 deltok representanter fra organisasjonen i om lag førti seminarer og møter med norske myndigheter og frivillige organisasjoner. De viktigste temaene var tvangsekteskap, ungdomsproblemer, religionsundervisning på skolen, integrering og diskriminering, samt helseproblemer blant innvandrerkvinner. IKNs styremedlemmer mente det var viktig at muslimske kvinners erfaringer fikk en stemme i offentligheten.

Samtidig ble organisasjonen en viktig kontakt for journalister som hadde spørsmål om islam eller om muslimske kvinner. IKN-lederne Nina Torgersen og Mediem el-Meshabi ble intervjuet om ulike emner, fra tvangsekteskap og jomfruhinneoperasjoner til hajj-pilgrimsreisen og religionsundervisning i skolen. IKNs aktiviteter ble omtalt i media, noe ledelsen så som gunstig for å få fram at islam og likestilling ikke utelukker hverandre.

Mål om likestilling

IKN kalte seg ikke feministisk, men gikk inn for likestilling i en islamsk kontekst.

“

Samtidig som IKN praktiserte kjønnsdelte aktiviteter, oppfordret den muslimske kvinner til å delta aktivt i det norske samfunnet - inkludert i arbeidslivet

IKNs mål var å «oppmuntre til fysisk aktivitet blant muslimske kvinner», «styrke deres sosiale nettverk», «beskytte muslimske kvinner og barns religiøse rettigheter», «øke muslimske kvinners kunnskap om og deltakelse i det norske samfunnet» og «hjelp kvinner i vanskelige situasjoner» (fra brosjyren *Islamsk Kvinnegruppe Norge (IKN)*).

I en brosjyre kalt *Vanlige spørsmål om islam med svar*, hevdet IKN at menn og kvinner har lik verdi for Gud, men at de tradisjonelt har hatt ulike roller: Mannens rolle var å gi familien inntekt og sikkerhet, og kvinnens rolle var å ta vare på familien og hjemmet. Men i den samme brosjyren står det at det gjennom hele islams historie har vært eksempler på kvinner som har jobbet utenfor hjemmet, at faren har en viktig rolle i barneoppdragelse og at kvinner har rett til økonomisk selvstendighet.

Samtidig som IKN praktiserte kjønnsdelte aktiviteter, oppfordret den muslimske kvinner til å delta aktivt i det norske samfunnet - inkludert i arbeidslivet. Nettopp derfor kjempet IKN mot diskriminering av kvinner som bruker hijab. Samtidig jobbet styret aktivt mot kjønnsdiskriminerende holdninger og praksiser blant muslimer, inkludert tvangsekteskap. Så selv om IKN ikke kalte seg feministisk, arbeidet den aktivt for likestilling.

Kamp mot tvangsekteskap

I 1997 begynte IKN å engasjere seg mot tvangsekteskap. Bakgrunnen var at norske medier slo opp dramatiske reportasjer om tvangsekteskap. Det resulterte i opphetete offentlige debatter om hvordan muslimske minoritetsjenter, spesielt jenter av pakistansk opphav, kunne bli frigjort.

Selv om IKN ikke kalte seg feministisk, arbeidet den aktivt for likestilling.

Reportasjene var basert på virkelige hendelser, men framstillingene var generelt preget av stereotypier om jenter som lever under streng kontroll av sine «barbariske» muslimske familier, og som blir tvunget til å gifte seg med sine fettere før de får fullført utdanningen. Foreldrenes perspektiver ble sjelden presentert, ei heller at også gutter kan være ofre for tvangsekteskap. Sist men ikke minst, ble tvangsekteskap ofte direkte forbundet med islam.

**TVANGS-
DEBATT:**
Sosialantropolog Unni Wikan hilser på Nina Torgersen i Islamsk kvinnegruppe før debatten om tvangsekteskap som ble holdt i regi av Norsk forum for Sør-Asia om problemer og konsekvenser av arrangert ekteskap i dagens Norge. Marit Nybakk (Ap) og Jan Simonsen (Frp) deltok også i panlet.

Islamsk kvinnegruppe Norge engasjerte seg i kampen mot tvangsekteskap. Her er leder Nina Torgersen i panel med Marit Nybakk fra Arbeiderpartiet, Jan Simonsen fra FrP og Unni Wikan. Fra Telemarksavisa 15. desember 1998.

Den voldsomme medieoppmerksomheten om tvangsekteskap fikk Nina Torgersen og andre kvinner i IKN til å engasjere seg i saken. Og det til tross for at de ikke var nedrent av kvinner som fryktet å bli tvunget inn i ekteskap, eller som allerede hadde blitt tvangsgiftet bort. De fleste unge kvinner og tenåringsjenter i IKN var mye mer opptatt av hijabdiskriminering eller mangelen på kjønnssegregerte idrettstilbud i Norge. Likevel tok flere kvinner og jenter kontakt med IKN fordi de oppfattet et mer subtilt press fra familien om å gifte seg. De visste ikke hvordan de skulle takle presset, og ville vite i hvilken grad islam tillot foreldrene å gifte bort barna deres.

Så snart tvangsekteskap ble mye omtalt i det offentlige ordskiftet, ble det også et diskusjonstema blant muslimske kvinner og jenter som ikke selv hadde erfaring med det. Nina Torgersen mente at det var viktig å øke bevisstheten om problemet blant alle IKN-medlemmer, ved å få fram at tvangsekteskap ikke er tillatt i islam.

“

Å ikke ta opp tvangsekteskap ville trolig ha blitt tolket som en stille aksept av praksisen.

Snart begynte norske myndigheter å bevilge økonomiske midler til prosjekter mot tvangsekteskap, noe som la til rette for at organisasjoner som IKN kunne engasjere seg aktivt i

denne kampen. I offentligheten var det så mye oppmerksomhet rundt tvangsekteskap at IKN knapt kunne unngå å engasjere seg. Det var en økende mistro mot moskeer og andre islamske organisasjoner i Norge, og det var lite som skulle til for å bli framstilt som en «mørkemann» eller «mørkekvinn» i media. Å ikke ta opp tvangsekteskap ville trolig ha blitt tolket som en stille aksept av praksisen.

Støttegrupper og holdningsskapende arbeid mot tvangsekteskap

IKN satset på ulike strategier for å bekjempe tvangsekteskap. For det første tilbød de direkte støtte til (potensielle) ofre, blant annet i form av en gratis hjelpetelefon og en støttegruppe for kvinner i krisesituasjoner. For det andre drev IKN holdningsskapende arbeid. Det ble organisert seminarer og temakvelder om tvangsekteskap, ofte i samarbeid med moskeer eller med MIRA-senteret, en sekulært orientert minoritetskvinnearbeidsorganisasjon.

“

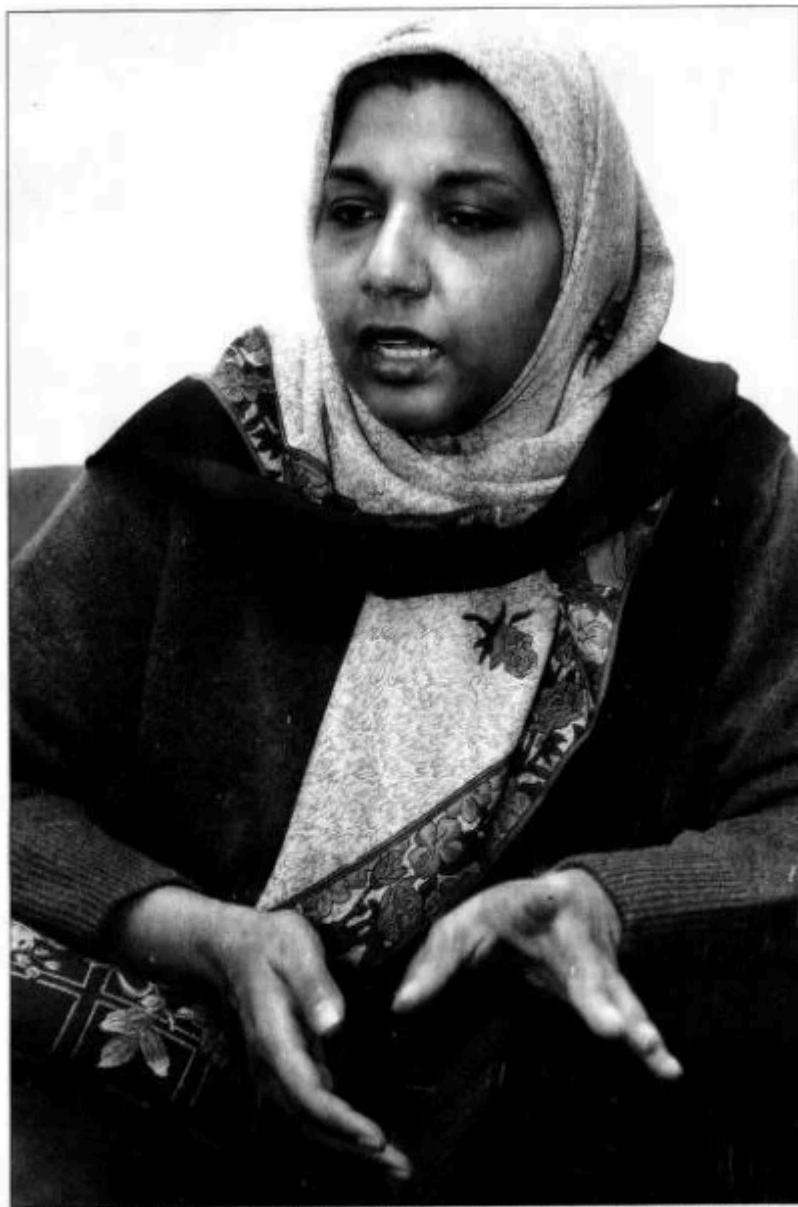
«Ifølge islam er det *haram* (forbudt) å presse (psykisk eller fysisk) noen inn i ekteskap de ikke ønsker.» (*Kvinnebladet*, 1.12.1999)

IKNs magasin *Kvinnebladet* var en viktig kanal for å nå ut til en stor og svært mangfoldig gruppe av muslimske kvinner og deres familier. En artikkel fra 1999 informerte leserne om at «ifølge islam er det *haram* (forbudt) å presse (psykisk eller fysisk) noen inn i ekteskap de ikke ønsker.»

I 2000 ga IKN ut brosjyren *Ekteskap i Islam*, som beskrev hvordan de mange islamske reglene knyttet til ekteskapet er til nytte for alle enkeltmedlemmer i familien. Ifølge brosjyren kan det oppstå problemer fordi muslimer ikke kjenner til sine rettigheter og plikter, eller fordi de følger gamle tradisjoner fra opprinnelseslandet. Dermed oppstår et problem som tvangsekteskap *til tross for islam*, og ikke på grunn av islam. I brosjyren het det:

«*Tvangsekteskap er når en person – jente eller gutt, ungdom eller voksen – føler seg presset av andre personer til å inngå ekteskap. [...] Allah setter menneskeverd og menneskerettigheter høyt. Barn har rettigheter gitt av Allah, og foreldrene kan ikke gå mot disse: det er ikke tillat å presse noen til å gifte seg. Vi har ingen rett til å utstøte barn fra familien. [...] Moskeene må påvirke foreldrene og fortelle at det de gjør er galt. Sammen med foreldrene må de lære barn deres rettigheter.*» (fra brosjyren *Ekteskap i islam*, 2000.)

For å motarbeide tvangsekteskap ville IKN få fram at denne praksisen er i strid med islams lære. IKN delte sin ekspertise med andre frivillige organisasjoner og offentlige institusjoner og myndigheter på seminarer og ekspertmøter.

PRIG: Fathima Amith i Islamsk kvinnegruppe føler at det er rett å stille opp og snakke når temaet er noe så tryggt som allsidige «æresdrap» og gyllingene. **Foto:** ROLF KJØR

Sterk stemme under hijaaben

Å være en tydelig kvinnelig muslimsk stemme er en av Fathima Amiths mange oppgaver. Hun leder Islamsk kvinnegruppe i Haugesund.

Leder av Islamsk kvinnegruppe i Haugesund, Fathima Amith, uttaler seg mot "æresdrap" og tvangsekteskap til Haugesunds Avis 26. januar 2002.

Forslag mot tvangsekteskap som ikke ble vedtatt

Rundt årtusenskiftet deltok IKN i flere høringsrunder, og Justiskomiteen på Stortinget spurte Nina Torgersen til råds om hvordan forhindre tvangsekteskap. Nina Torgersen husker at hun rådet komiteen til å innføre en regel om at både brud og brudgom må være fysisk til stede under bryllupsseremonien, etter at hun hadde hørt om at ekteskap var blitt kontraktsfestet av imamer uten at bruden var til stede.

Hun anbefalte også at parene under bryllupsseremonien skal spørres om de går frivillig inn i ekteskapet. Forslaget gikk ut på at både brud og brudgom skal informeres om sine rettigheter før

de avgir sitt svar. Dersom en av ektefellene antyder at vedkommende er blitt presset til å gifte seg mot sin vilje, skal et team stå klar til å ta vare på ham eller henne.

Men ingen av disse forslagene ble fulgt opp av myndighetene. I stedet strammet de inn reglene for familiegjengenforening (Bredal 2005: 332–353).

Retten til å bruke hijab

Samtidig som IKN engasjerte seg mot tvangsekteskap, arbeidet de for å bekjempe diskriminering av kvinner og jenter som bruker hijab.

Ifølge en rapport publisert av IKN i 1998, tok organisasjonens medlemmer stadig kontakt med styret og fortalte om hijabdiskriminering. Rapporten oppga at det mellom 1995 og 1998 hadde vært minst femti saker der unge kvinner hadde blitt diskriminert fordi de bar hijab. Noen av dem hadde blitt nektet ansettelse, mens andre hadde fått negative kommentarer fra arbeidsgiveren da de begynte å bruke hijab på jobb. Ifølge IKN hadde mange unge kvinner sagt opp jobben etter dårlig behandling fordi de ikke var klar over sine rettigheter, eller fordi de fryktet en vanskelig arbeidssituasjon.

IKN ville få fram at mange kvinner og jenter selv velger å bære hijab, og at dette er intelligente, dyktige og fremfor alt normale mennesker.

IKN oppfordret medlemmene til å melde fra om slike hendelser. De neste årene hjalp IKN, i samarbeid med MiRA-senteret, flere kvinner som hadde vært utsatt for hijabdiskriminering gjennom å videresende sakene deres til Likestillingsombudet. Flere av disse sakene ble diskutert i norske medier. IKN samarbeidet dessuten med organisasjoner som Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD) og Senter mot etnisk diskriminering (SMED). Gjennom *Kvinnebladet* ga IKN råd til hijab-bærende kvinner som søkte jobb:

«Vis en positiv holdning overfor arbeidsgiver. Vis at du har selvtillit og er interessert i arbeidet. Vis at du er fleksibel i henhold til å velge hodeplagg med farver som matcher uniformen og som er praktisk i arbeidet. [...] Ikke gi opp å søke arbeid. Flere og flere kvinner arbeider nå med hodeplagg i flere ulike yrker.» (Kvinnebladet, 1.12.1999)

Som del av innsatsen mot hijabdiskriminering ville IKN bryte ned stereotypier om muslimske kvinner med hijab – både gjennom media og overfor myndighetene. I det norske samfunnet var hijab ofte forbundet med kvinneundertrykking og islamsk fundamentalisme. Ikke-muslimer gikk ofte ut fra at unge muslimske kvinner ble tvunget til å bruke hijab av foreldrene sine.

Hode for frihet

Ville du handle mindre på super'n hvis kassadamen bar slør? Hadde en trikkefører med jøde-kalott fått deg til å ta bussen i stedet?

SISSEL HOFFENGH

sissel.hoffengh@dagsavisen.no

Neppe. Men mange som bærer religiøse hodeplagg på arbeidsplassen opplever at det er vanskelig å få jobb i Norge. Senteret mot etnisk diskriminering arrangerer seminar om dette i morgen, hvor både sjefer og ansatte skal få komme med synspunkter på en viktig norsk lov, nemlig loven om at man ikke skal bli diskriminert i arbeidslivet.

– Å bære hijab er en del av min religiøse identitet, sier Line Nyjordet, leder for Islamsk Kvinnegruppe i Oslo, og en av foredragsholderne på seminaret.

” Vil de ikke ansette meg får det heller være. Sløret blir!

Line Nyjordet (t.h) og Atiya Islan er to forskjellige kvinner med ett felles problem: Folk misforstår hodeplagget. FOTO: ARNE OVE BERGO

Retten til å bære hijab var en av kampsakene til Islamsk Kvinnegruppe Norge (IKN). Her er IKN-leder Line Nyjordet og Atiya Islan intervjuet i Dagsavisen 17. juni 2001

IKN ville få fram at mange kvinner og jenter selv velger å bære hijab, og at dette er intelligente, dyktige og fremfor alt normale mennesker.

I ettertid sier Nina Torgersen:

«Jeg var veldig opptatt av å fortelle om kvinner og jenter som selv ønsket å gå med hijab, og som ikke ble tvunget av noen på noen måte. Det fantes jenter som ikke pleide å bruke hijab, og når de tok på seg hijab, så sa foreldrene: 'Nei, du får ikke lov.' Det finnes. Og jeg ville vise frem gifte kvinner som tok på seg hijab mens mannen var imot, og han tok ut skilsmisse. Det finnes, og det var viktig for meg å vise frem.»

Mediem El-Mesbahi, lederen av IKN Bergen, tok opp hijabdiskriminering i et intervju med *Bergens Tidende* i 1999:

«Meriem synes det er fryktelig irriterende når folk sier ‘stakkars, stakkars’ bare de ser en muslimsk kvinne med hijab. Som umiddelbart tror at det er en undertrykt, stakkarslig kvinne de skal synes synd på. [...] 46-åringen har omsider gitt opp håpet om å få seg jobb i Bergen. Hodeplagget er bokstavelig talt i veien. Selv om hun med sin norske skredderutdannelse absolutt er kvalifisert, og alltid kommer til intervju, får hun likevel aldri noe jobbtilbud. ‘Det er urettferdig når jeg har mitt norske statsborgerskap og har bodd her så lenge. Norge er et fritt land. Jeg forstår det ikke. Det er mye kompetanse dette landet går glipp av når hijab forhindrer oss i å få jobb. Vi har leger, skreddere, lærere og idrettsledere blant de muslimske kvinnene. Hvordan skal kvinnene bli frie, når de sitter hjemme og ikke tjener et rødt øre?» (‘Styrke bak slør’, *Bergens Tidende*, 14.11.1999.)

Slutten på IKN

Fra 1991 til 2000 hadde IKN utviklet seg fra å bestå av en håndfull kvinner som tok aerobic timer til å bli en fullvoksen kvinneorganisasjon med tusenvis av medlemmer. I etterpåklokskapens lys kan det se ut til at organisasjonen hadde påtatt seg flere oppgaver enn den hadde kapasitet til å takle. Selv om arbeidet offisielt ble delt mellom et landsstyre og flere lokallag, falt mye av arbeidsbyrden på Nina Torgersen, grunnleggeren av IKN og leder for Oslo-avdelingen.

Selv om relativt lite er kjent om de neste årene på grunn av manglende arkivmateriale, er det sikkert at *Kvinnebladet* ble trykt fram til slutten av 2002, og at de fleste av IKNs faste aktiviteter ble organisert i alle fall fram til våren 2003. I 2001 ble en ny IKN-avdeling etablert i Trondheim. Men IKN ble stadig mindre aktive i de fleste byene, bortsett fra Bergen. Organisasjonen ble også mindre synlig i mediene.

Det er uklart hvorfor IKNs aktivitetsnivå sank etter tusenårsskiftet. Kanskje hadde organisasjonen mistet momentum etter at Nina Torgersen sluttet. Det er et velkjent fenomen at frivillige organisasjoner som er sterkt avhengige av en «ildsjel», faller sammen når denne forlater organisasjonen.

Det er også mulig at trusler mot muslimer og polariseringen av den offentlige islamdebatten i årene etter 9/11-angrepene skremte IKN-styret fra å delta i det offentlige ordsiftet. Dessuten hadde IKN fått konkurranse av en rekke nye muslimske kvinneorganisasjoner som ble etablert i Oslo fra slutten av 1990-tallet, hvilket kan ha bidratt til en nedgang i medlemsantallet.

Muslimere i Bergen skremt av trusler

– Ja, jeg er redd, sier bergenser Meriem El-Mesbahi (48). Den islamske kvinnegruppen hun leder ble drapstruet i går.

Av OLAV HENNING MÅLSNES

I går gikk Islamsk kvinnegruppe i Norge til politiet med anmeldelse etter at de mottok en drapstrussel på telefonen.

– DREPE ALLE MUSLIMER

Den daglige lederen i kvinnegruppen var var på kontoret. Da ringte en mann inn til henne med mange stygge ord. Han sa blant annet at han ville drepe alle muslimer i Norge på grunn av det som har skjedd i USA, sier en oppbragt Meriem El-Mesbahi til BA.

Bergenskinnen er leder for den landsomfattende kvinneforeningen. Hun har vært aktiv i organisasjonsmiljøet i Bergen.

Nå tør hun ikke vise ansiktet sitt i BA.

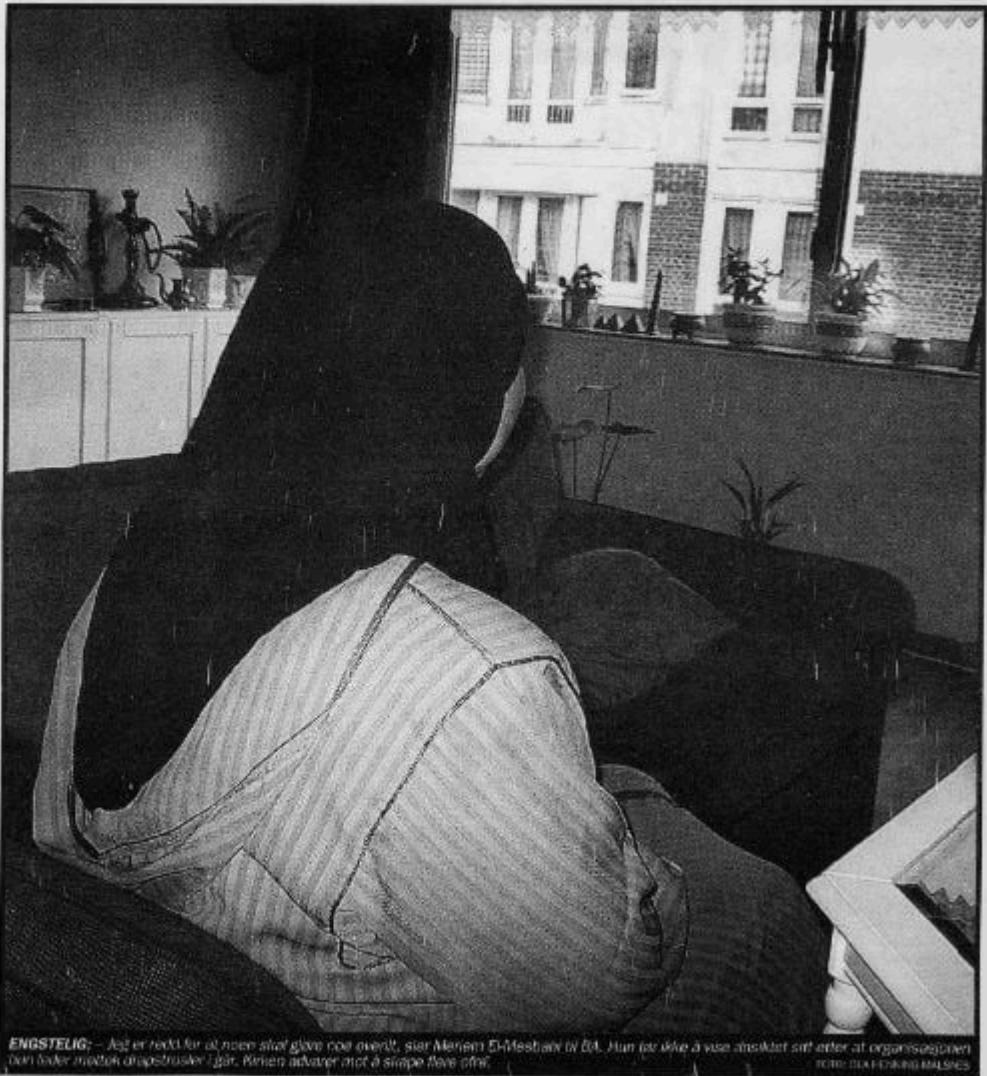
Jeg vil ikke vise ansiktet mitt av frykt for

at noen skal kjenne meg igjen på gaten. Jeg blir også engstelig når organisasjonen vår får drapstrusler. Den daglige lederen vår er norsk, men hun har valgt å bli muslim, sier El-Mesbahi.

VOLDSEPISODER

Natt til i går var det flere mindre voldsepisoder i USA og Canada rettet mot personer med arabisk eller muslimsk bakgrunn. I Ontario i Canada ble fem skolebarn med arabiske navn angrepet.

– Jeg synes også det er fryktelig og forferdelig at noen kunne gjøre det som ble gjort i New York og Washington. Det er grusomt at så mange liv har gått tapt. Folk må besinne seg og se forskjell på gode og onde mennesker, sier hun til BA.

ENGSTELIG: – Jeg er redd for at noen skal gjøre noe overfor meg, sier Meriem El-Mesbahi til BA. Hun tør ikke å vise ansiktet sitt etter at organisasjonen hun leder mottok drapstrusler i går. Kvinna advarte mot å si noe flere om seg.

Etter terrorangrepet i USA 11. september 2001, opplevde mange muslimer å motta drapstrusler, så også Meriem El-Mesbahi fra Islamsk kvinnegruppe i Bergen. Fra BA 14. september 2001

I 2005 var IKN offisielt ikke lenger en landsomfattende organisasjon. Meriem El-Mesbahi husker at den umiddelbare årsaken til at IKN ble nedlagt var en konflikt i styret. Ifølge en artikkel i *Dagbladet* hadde et styremedlem i Oslo blitt tiltalt for bedrageri (*Dagbladet*, 28.4.2005). Likevel er det uklart hva som egentlig skjedde det året. Bare Bergens-avdelingen fortsatte som en uavhengig organisasjon under ledelse av El-Mesbahi. I de senere årene har IKN Bergen hatt få aktiviteter, men på intervjuetidspunktet i 2012 eksisterte den fortsatt i form av å være en informasjonstjeneste for folk som har spørsmål om islam.

En grasrotsorganisasjons vekst og fall

Den lille kvinnegruppa som satte i gang aerobics- og svømmetimer i 1991 hadde aldri trodd at dette initiativet ville utvikle seg til å bli en landsomfattende organisasjon med flere tusen medlemmer. Ei heller hadde de forutsett at denne organisasjonen skulle spille en viktig rolle i kampen mot tvangsekteskap, eller mot diskriminering av kvinner som bærer hijab.

“

Alle aktivitetene som IKN utviklet var nedenfra-og-opp-initiativer, som kom som svar på medlemmenes behov

Historien om IKN er historien om en snøballeffekt: Medlemmene kom med ideer til aktiviteter, og disse aktivitetene førte igjen til nye ideer til enda flere aktiviteter. Alle aktivitetene som IKN utviklet var nedenfra-og-opp-initiativer, som kom som svar på medlemmenes behov, snarere enn å være utledet fra en spesiell ideologi eller etterspurt av myndighetene. Samtidig viser historien hvordan IKNs aktiviteter ble påvirket av finansieringsmuligheter og av samfunnsdebatten, som for eksempel den voldsomme offentlige oppmerksomheten rundt tvangsekteskap på slutten av 1990-tallet. Etter hvert ble organisasjonen større og påtok seg flere oppgaver enn den var i stand til å følge opp. Til slutt led IKN samme skjebne som mange andre frivillige organisasjoner har gjort: Når ildsjelen forsvant, mistet organisasjonen momentum og ble nedlagt.

– Vi respekterer norsk skolegudstjeneste

TINA HELEN AASEN

Islamsk kvinnegruppe mener ingen har rett til å rokke ved norske tradisjoner som skoleavslutning i kirken.

– Kirkegang i forbindelse med skoleavslutning er en del av den norske kulturen. Innvandrere har ingen rett til å prøve å stoppe norske tradisjoner. Jeg forstår at rektorer ved norske skoler lar seg provosere, sier Fathima Amith til Haugesunds Avis.

Amith er leder i Haugesund, og nestleder i landsstyret for Islamsk Kvinnegruppe.

Islamsk kvinnegruppe reagerer på uttalelsene fra leder for Islamsk Råd, Lena Larsen. Hun

STERKT UENIG: Leder av Islamsk Kvinnegruppe i Haugesund, Fathima Amith, er sterkt uenig i lederen av Islamsk Råds uttalelse om at skolegudstjenesten i norske skoler bør bort. Humanetiker Hanne Hilde Hagland derimot, støtter utsagnet.

Foto: HARALD NORDBAKKEN

for å passe datteren mens resten av klassen var på skolegudstjeneste. Røvær skole har ingen alternativ til dem som ikke ønsker å overvære gudstjenesten.

– Jeg synes ikke debatten om skolegudstjenester skal bli en innvandrerdébat. Det er nok av nordmenn som ikke er kristne, og som ikke ønsker at ungene deres skal delta i kirkelige aktiviteter.

Etterlyser alternativ

Hagland er human-etiker og etterlyser et ikke-religiøst alternativ til skolegudstjenesten, slik at de som ikke er kristne kan få en fin markering. Hun har ingenting imot at ungene får innsyn i kristendom, men kaller dagens skolegudstjeneste å prakke en religion på familier som ikke øns-

Fathima Amith fra Islamsk kvinnegruppe i Haugesund var ikke enig i å fjerne skolegudstjenesten. Intervju med Haugesunds Avis julaften 2001

Epilog

I hvilken grad IKN lyktes med å styrke muslimske kvinners stilling i Norge, er ikke enkelt å vurdere. Men det er åpenbart at IKN spilte en viktig rolle i livene til hundrevis, om ikke tusenvis av kvinner i landet. Organisasjonen tilbød muslimske kvinner et sted der de kunne møte hverandre og delta i fritidsaktiviteter på egne premisser. Den ga også et trygt sted der kvinner kunne reflektere rundt sin tro og om sin stilling i samfunnet, og om hvordan de kunne utvikle strategier til å løse ulike likestillingsutfordringer.

Enkelte kvinner som engasjerte seg i IKN da de var unge, ble senere aktive i andre organisasjoner.

IKN ga stemme til mange muslimske kvinners erfaringer, også når debattene om muslimske kvinner raste. I de opphetede debattene var det mye snakk *om* muslimske kvinner, men lite snakk *med* dem. Enkelte kvinner som engasjerte seg i IKN da de var unge, ble senere aktive i andre organisasjoner. Fatima Khalil har for eksempel bidratt til å etablere flere muslimske ungdomsorganisasjoner. IKNs historie er en del av norsk likestillingshistorie som er vel verdt å huske.

Se også: [Likestillingsidealer gjør muslimske kvinner mer religiøse](#)

Referanser og kilder

Bøker og artikler

Bredal, Anja (2005): 'Tackling forced marriages in the Nordic countries – between women's rights and immigration control', i Sara Hossain og Lynn Welchman (red.), *Honour: Crimes, paradigms and violence against women*. London.

Bråten, Beret og Cecilie Thun (2013): *Krysningspunkter: Likestillingspolitikk i et flerkulturelt Norge*. Oslo.

Eggebø, Helga og Mari Teigen (2009): 'Spenninger i familiepolitikken – integrasjon og statlig intervensjon', *Tidsskrift for kjønnsforskning* vol. 33, nr. 4.

Grung, Anne Hege (2015): *Gender Justice in Muslim-Christian Readings*. Leiden.

Nyhagen, Line og Beatrice Halsaa (2016): *Religion, gender and citizenship: Women of faith, gender equality and feminism*. London.

Predelli, Line Nyhagen (2006): *Innvandrerorganisasjoner i Norge: utforming, aktiviteter og politisk ledelse*. Oslo.

Predelli, Line Nyhagen og Beatrice Halsaa (2019): *Majority-minority relations in contemporary women's movements: Strategic sisterhood*. Basingstoke.

van Es, Margaretha A. (2015): 'Bildet av «muslimske kvinner» i Aftenposten 1975–2010', *Pressehistorisk Tidsskrift* nr. 24.

van Es, Margaretha A. (2016): *Stereotypes and self-representations of women with a Muslim background: The stigma of being oppressed*. London.

Vogt, Kari (2008): *Islam på norsk: Moskeer og islamske organisasjoner i Norge*. Oslo.

Intervjuer

Nina Torgersen, Fatima Khalil og Meriem El-Mesbahi, 2012.

Aviser

Adresseavisen, 26.1.2002: Folk glemmer for lett.

Aftenposten Aften, 9.6.1997: Farverik Fotball på Valle Hovin.

Aftenposten Aften, 15.2.1999: Foreldrene er misfornøyd med Oslo-skolens praktisering av det nye kristendomsfaget.

Aftenposten Aften, 25.2.1999: Barneombudet reagerer på fritaksreglene.

Aftenposten Aften, 8.3.2001:Passet seg ikke med sjal i kassa.

Aftenposten Aften, 18.9.2001: Muslimske kvinner i Oslo drapstruet.

Aftenposten, 27.11.1997: Muslimske kvinner ut av isolasjonen med aerobic.

Aftenposten, 30.10.1998: Har gitt opp innvandrereforeldrene.

Aftenposten, 15.12.1998: Mitt ekteskap er arrangert.

Aftenposten, 15.2.1999: Barna blir usikre og forvirret av undervisningen.

Aftenposten, 14.10.1999: Norsk-pakistanske jenter "visum" til Norge.

Bergens Tidende, 11.11.1999: Tvang strider mot islam.

Dagbladet, 28.4.2005: 270.000 kroner forsvant.

Nordlys Morgen, 24.7.1998: Kledd for jobb.

NTBtekst, 12.1.1997: Ramadan: faste, bønn og sosialt samvær.

NTBtekst, 25.3.1999: Norske muslimer med charterfly til Mekka.

NTBtekst, 21.08.1999: Kvinner med slør stiller bakerst i arbeidskøen.

VG, 28.7.1996: Naturen gjør meg fri, og får meg nærmere Gud.

VG, 27.6.1997: Fargerik Vål'enga.

VG, 18.4.1998: Ikke sex før bryllupet!

Arkiv

Islamsk Kvinnegruppe Norge (IKN), Riksarkivet (RA). Arkivet består av vedtekter, møtereferater, planer for aktiviteter, korrespondanse, finansieringssøknader, årsrapporter og andre rapporter, plakater, medlemskapsregistre, informasjonsbrosjyrer og IKNs magasin Kvinnebladet (1998 – 2002).

Brosjyrer henvist til i denne artikkelen er Islamsk Kvinnegruppe Norge (IKN), *Vanlige spørsmål om islam med svar* og *Ekteskap i Islam*.

INNVANDREDE KVINNERS HISTORIER KVINNEIDRETT RELIGION

Av Margaretha A. van Es, 2018. Redigert av Kilden 2020

Last ned | Del

Meldinger ved utskriftstidspunkt 22. oktober 2026, kl. 23.43 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.